

Приказ овог симпозијума не би био потпун ако не бисмо споменули и пријем који је Крањ као град домаћин пружио његовим учесницима. Посебно је пажњу према учесницима испољила Општинска скупштина Крањ, на челу с предсједником Волчичем, који је у поздравном говору кратко информисао скуп о доприносу народа Крањске и града Крања НОБ-и, као и друштвеном и привредном развоју овог подручја у току три протекле деценије. Пријем који је предсједник Скупштине приредио за све учеснике симпозијума и концерт фолк-орног ансамбла из Крања такође су допринијели да сваки учесник понесе пријатан утисак о овом

прекрасном граду и љубазним и ведро расположеним домаћинима. Двије екскурзије по Крањској исто тако су допринијеле да многи наставници упознају овај лијепо и живописни предео Словеније, а нарочито његове бројне културно-историјске споменике.

На крају истичемо да ће часопис Савеза друштава историчара Југославије „Настава историје“ у наредним бројевима објавити све реферате са симпозијума, те ће и остали наставници историје моћи да се потпуније упознају с материјом која је разматрана на Петом југословенском симпозијуму о настави историје.

М. Д. Шекуларски

ГОЈКО ДЕСНИЦА: „НЕНАДОВИЋИ ВИТЕЗОВИ, ДРЖАВНИЦИ И КЊИЖЕВНИЦИ У СРБИЈИ, ЦРНОЈ ГОРИ, ВОЈВОДИНИ, БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“

(Уков и Доситејев музеј, Београд 1976)

Гојко Десница спада међу оне истраживаче који остају вјерни историјском раздобљу за које су већ испољили интересовање и дали му научни допринос. Монографија о Ненадовићима није дјело о првом и другом српском устанку, то је и подстицај размишљањима да нијесмо довољно учинили како бисмо освијетлили неке замагљене догађаје на прекретници српске историје.

Књига има 15 поглавља. Аутор је користио аустријску, турску и, што је посебно значајно, необјављену руску грађу, до које је тешко било доћи. Десница је јасно указао какви су били односи између Карађорђа и Правитељствујућег совјета. Ове недоумице јавиле су се због противрјечности у Мемоарима Проте Матеје, *Историји П. А. Баталаке* и Вуковим списима. Руска грађа даје за право оним историчарима који су тврдили да су Грујовић и Прота Матеја најприје признали Карађорђа за предсједника Совјета 1805. године, а онда је на смедеревској скупштини 25. XI 1805. пренијета на Совјет врховна

власт, а Прота Матеја је постао његов предсједник (. Предговор 7—12).

У првој глави (18—37) аутор описује Ненадовиће до 1804. и упућује у њихову активност прије првог српског устанка. Ненадовићи су из динарског крша, с херцеговачко-црногорске границе, одакле су пренијели горштачку разборитост и хајдучку непокорност. Своје вриједности ова породица ће испољити у борби за ослобођење Ваљева, Шапца и Београда (38—60). Трећу главу (61—113) Десница је посветио изузетној личности Проте Матеје Ненадовића (1777—1854), предсједника Правитељствујућег совјета, државника, дипломате, и великог војводе. Посебно поглавље чине Мемоари Проте Матеје (114—134). У петој глави (135—194) говори се о Јакову Ненадовићу (1765—1863), великом војводи предсједнику Совјета и попечитељу унутрашњих послова. У двије главе не пропушта се рећи и о односима између Ненадовића и Луке Лазаревића (195—203), као и Ненадовића и Николе и Милована Грбовића

(204—210). Истакнута је улога Ненадовића у изградњи ваљевског магистрата (211—230), а још подробније је описана њихова дјелатност у вези са стварањем државног уређења у Србији (231—271). Посебним поглављем обухваћена је борба Карађорђа и Ненадовића за систем државног уређења у обновљеној Србији (1808 — 1811), кад се устаничка власт стабилизује на подручју бившег београдског пашалука (272—303). Аутор је моکتонио пажњу и Константину Ненадовићу и његовом односу према Вожду и његовој дјелатности у првој половини 1808. године (304—338). Вриједан је похвале и пишећев напор да нам прикаже став Ненадовића према Карађорђевићим уставним промјенама 1811. године (339—365). Приказан је и однос Проте Матеје према другом српском устанку и кнезу Милошу (366—376). Аутор је стигао да забилежи и о Протином брату Сими Ненадовићу (1783 — 1815), и да га сврста у посебно поглавље (377—387), као и о Протином сину, књижевнику Љубомиру Ненадовићу (1824 — 1895), који је оставио значајна свједочанства о Његошу и Црногорцима (388—497).

Десница је користио и народну pjesму да би рељефније приказао људе и догађаје. Па ипак, може му се приговорити да није довољно снажно истакао супротности које су дијелиле Проту Матеју и Милоша Обреновића. Прота Матеја и Карађорђе, припадају оној одлучној генерацији српског сељаштва која вјерује у мач и бунт. Дипломатија је посљедње

средство помоћу кога се могу санкционисати резултати на бојном пољу. Договор с Цоргом увијек је варљив, султанова обећања олако се дају немирној раји, али се још лакше крше. Срби су, без размислања и оклијевања, заборавили на Ичког мир и, предвођени Карађорђем, одлучно кренули против Турака, на позив Русије, кад им је она ставила у изглед учвршћење независности и ширење устанка на нове просторе. Али, и Прота Матеја и Вожд одбијају да прихвате руско турско. Насупрот оваквој енергичној Карађорђевој и Протиној, Милош Обреновић концентрише другу политику српског села. Тај други дио српског села није био склоп да прими борбу. И Милош Обреновић се једва прихватио задатка да постане вођа другог српског устанка. Руднички кнез се ставио на чело устанка у тренутку кад није било другог избора и кад је оцијенио да му међународни догађаји могу ићи у прилог. Неколико битака довело га је за сто с Али-пашом Марашлијом. Милош је надмудривањем и поткупљивањем турских функционера успио да се избори за аутономију. Уклањањем Карађорђа 1817. године, рудничком кнезу се указала могућност да се ријеш и осталих противника. Он је интригама и лукавством изграђивао свој апсолутизам. Таква политика није могла придобити Проту Матеју.

Монографија садржи 20 фотографија и 15 факсимила, а на крају дат је и регистар имена и регистар мјеста.

Милорад П. Радусиновић

СИМПОЗИЈУМ О ИГУМАНУ МОЈСИЈУ ЗЕЧЕВИЋУ И ВОЈВОДИ МИЉАНУ ВУКОВУ

У организацији Удружења научних, културних и јавних радника Полимља, 10. и 11. септембра 1977. године у Иванграду је одржан симпозијум посвећен освјетљавању историјске улоге игумана Мојсија Зечевића и војводе Миљана Вукова. Организатор скупа је имао за циљ да се ова два врло истакнута борца за национално и со-

цијално ослобођење Васојевића, односно становништва Горњег Полимља у XIX вијеку, научно обраде, и да се прикажу вријеме и услови у којима су они дјеловали. Личности игумана Зечевића и војводе М. Вукова и њихово вријеме одавно су закупаљали пажњу људи од пера, али су и поред тога све до данас остали недовољно